

Omgevingsagenda regio Noord-Veluwe 2015-2020

“Werken in het groen”

Opdrachtgever

Dagelijks Bestuur RNV

Aansturing

- Bestuurlijk trekker: dhr. drs. H. J. van Schaik
- Ambtelijk trekker: dhr. drs. L. Bezemer

Realisatie

- RNV in samenwerking met de gemeentelijke werkgroep omgevingsagenda

Voorgestelde eindversie
8 juni 2015

Inhoud

Inleiding	2
Opgave 1 – Versterken toeristisch product	5
Opgave 2 – Vitaliseren buitengebied.....	9
Opgave 3 – Verbeteren economische infrastructuur	11
Opgave 4 – Stimuleren klimaatneutrale regio	15

CONCEPT

Inleiding

Doel en functie omgevingsagenda

De provincie Gelderland heeft in co-creatie met de Gelderse gemeenten een Omgevingsvisie opgesteld. De gemeenten op de Noord-Veluwe hebben daarbij samen opgetrokken, ondersteund door Regio Noord-Veluwe. Als vervolg op deze visie wordt een regionale omgevingsagenda opgesteld door de gemeenten Elburg, Ermelo, Hattem, Harderwijk, Heerde, Nunspeet, Oldebroek en Putten en Regio Noord-Veluwe.

In de omgevingsagenda wordt de richting bepaald voor regionale samenwerking op grote opgaven in het gebied voor de periode tot 2020. Door goed onderbouwd te focussen op die doelen die voor de ontwikkeling van het gebied de grootste meerwaarde hebben, wordt de gezamenlijke slagkracht binnen het gebied vergroot. Zaken worden regionaal opgepakt als een gebiedsgerichte insteek meerwaarde heeft. Daarbij kunnen onderdelen ook lokaal of in kleinere verbanden worden opgepakt. Leidend zijn de inhoud van de problematiek, de behoeften van inwoners en de slagkracht die nodig is. Deze kunnen per onderdeel wisselen.

De regiogemeenten werken al langdurig samen op het terrein van mobiliteit, toerisme en recreatie, landschap, cultuur en erfgoed, water, afval, groene economie, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, economie en werkgelegenheid en het sociaal domein. Bij het bepalen van de focus voor regionale samenwerking op grote opgaven is de kennis uit deze vakgebieden gebruikt. Voor het sociaal domein is geen apart spoor uitgezet, maar de inhoud wordt als belangrijk element meegenomen in de andere sporen.

De doelen in de omgevingsagenda zijn beschreven als verder weg gelegen (maatschappelijke) effecten. De stappen en maatregelen die nodig zijn om het doel te bereiken worden concreet en helder beschreven. Daarmee geeft de omgevingsagenda *richting* en worden de gewenste *resultaten* geformuleerd.

De scope van de agenda is vijf jaar. Het gaat om grote opgaven en er is tijd nodig om aan deze opgaven te werken. Tegelijk betreft het een dynamische agenda. Dit betekent dat de inhoud geen blauwdruk is. Er kunnen wijzigingen plaatsvinden op basis van nieuwe ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.

Provincie Gelderland

De omgevingsagenda is geënt op de Omgevingsvisie van de Provincie Gelderland en de inbreng daarvoor vanuit de Noord-Veluwe. Hierin speelt de ontwikkeling van de provinciale gebiedsgerichte opgave voor de Veluwe een belangrijke rol.¹

- De Noord-Veluwe zet zich in voor deze opgave, onder meer door te zorgen voor *kwaliteitsverbetering van bestaande vakantieparken, uitbouw en optimalisatie van het toeristisch recreatieve product* en met *de ontwikkeling een totaalaanpak voor de Veluwe* waarin alle Veluwe-gemeenten participeren.
- Ook zet de regio zich in voor de zoektocht naar *hernieuwbare energie*, waarbij in breed verband wordt gekeken naar de mogelijkheden op de Veluwe voor besparen en alternatieve vormen van (hernieuwbare) energie, circulaire economie en Smartcity.²

¹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 12.

² Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74-79 en 61-73.

- In de Omgevingsvisie wordt een accent gelegd op de *ontwikkeling van stedelijke netwerken en stedelijke gebieden* en de kansen die hier benut kunnen worden.³ In dat licht is de geografische ligging van de Noord-Veluwe van belang. De regio ligt als een scharnierpunt tussen de economisch sterke stedelijke regio's Zwolle, Amersfoort en Lelystad, langs de A28: een belangrijke ontwikkelingsas tussen de Randstad en het noorden van Nederland. De regio Noord-Veluwe wil participeren in de ontwikkeling van deze stedelijke regio's. Ook andere Gelderse regio's zijn voor de regio Noord-Veluwe van belang. Zo willen Noord-Veluwse bedrijven uit de voedingsindustrie samenwerken met bedrijven uit de regio FoodValley (Ede-Wageningen) en bedrijven die zich bezig houden met de maakindustrie met bedrijven uit de CleanTech regio (Apeldoorn-Brummen-Deventer-Epe-Lochem-Voorst-Zutphen).
- In de Omgevingsvisie wordt onderkend dat naast de nadruk op stedelijke netwerken ook een *vitaal platteland* van groot belang is. Een vitaal platteland is randvoorwaarde voor het goed functioneren van de stad.⁴ Daarom zet de regio Noord-Veluwe zich in voor een sterk buitengebied.

Daarnaast is bij het opstellen van de omgevingsagenda aansluiting gezocht bij het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland'. In deze omgevingsagenda ligt een goede basis voor samenwerking met de Provincie Gelderland in de nieuwe bestuursperiode.

Slimme samenwerking en netwerken

Bij het opstellen van deze omgevingsagenda hebben de regiogemeenten rekening gehouden met de ontwikkelingen in de samenleving en de veranderende rol van de overheid, die in plaats van sterk te sturen, zich vooral opstelt als netwerkpartner, voorwaarden schept en initiatieven uit de samenleving wil faciliteren en ondersteunen.

De nieuwe rol van de overheid impliceert nauwe samenwerking met ondernemers, onderwijs en kennisinstellingen, inwoners en relevante (maatschappelijke) organisaties. De omgevingsagenda bepaalt hierbij de koers. Er wordt gestreefd naar bundeling van en afstemming met andere initiatieven zoals De Diamant van Midden-Nederland, Innovatiecentrum Groene Economie Noord-Veluwe (IGEVO) en andere regionale partners. Per opgave wordt dit verder uitgewerkt.

Context en kaders

Bij het bepalen van de regionale opgaven in deze agenda is de inhoud van de Omgevingsvisie Gelderland en de inbreng daarvoor vanuit de Noord-Veluwse gemeenten uitgangspunt geweest. Ook is aansluiting gezocht bij het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland'. In de omgevingsagenda wordt met eindnoten verwezen naar relevante tekstgedeelten uit de Omgevingsvisie en het coalitieakkoord. Beide documenten zijn te vinden op de website van Regio Noord-Veluwe onder 'omgevingsagenda' (www.regionoordveluwe.nl).

Daarnaast zijn landelijke trends en ontwikkelingen, provinciaal en rijksbeleid, gemeentelijke toekomstvisies en andere inhoudelijke documenten over de Noord-Veluwe meegenomen.

De regiogemeenten zijn op basis hiervan gekomen tot het formuleren van vier integrale opgaven die tot doel hebben:

³ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 23-25.

⁴ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 23-25.

1. Een sterk toeristische product.
2. Een vitaal buitengebied.
3. Een optimale economische infrastructuur.
4. Een klimaatneutrale regio.

Als werktitel voor de omgevingsagenda is gekozen voor “Werken in het groen”. De Noord-Veluwe is een bedrijvige regio in een prachtig, afwisselend landschap. De titel legt een link naar de vier opgaven. In deze opgaven spelen de zorg voor en het op juiste wijze benutten van de natuurlijke omgeving, duurzame (economische) ontwikkeling en het versterken van de werkgelegenheid in de regio een voorname rol.

Slot

Met deze omgevingsagenda is de periode van visie- en agendavorming afgerond. In de komende tijd zullen de concrete projecten bij de vier integrale opgaven worden bepaald en uitgewerkt. Daarbij wordt de wijze waarop aan colleges, raden en relevante partners gerapporteerd zal worden meegenomen, evenals de wijze waarop resultaten gaan worden gemonitord.

Opgave 1 – Versterken toeristisch product

Context

De Veluwe, waarvan de Noord-Veluwe deel uitmaakt, is één van de grootste en belangrijkste toeristische bestemmingen in Nederland. Met zijn grote natuur- en landschapswaarden, de streekeigen cultuur en rijke historie (de Zuiderzeestraatweg loopt als een historische verbindingsas door het gebied en is ook van belang voor de sociale binding op de Noord-Veluwe), de landelijk gelegen dorpen en historische stadskernen (drie Hanzesteden), het water van de Randmeren, het Apeldoorns Kanaal, de IJssel en de beken en de toeristische en recreatieve attracties en mogelijkheden is de Veluwe voor veel vormen van recreatie en toerisme aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers van alle generaties.

De toeristische sector is economisch gezien van grote waarde, met voor de hele Veluwe een jaarmzet van ca. €1,1 miljard in 2013. Van de Noord-Veluwse beroepsbevolking werkte in 2013 7,1% in deze sector, wat neerkomt op 6.250 banen. Dit percentage ligt boven het Veluwse en provinciaal gemiddelde in deze sector (resp. 5,8% en 5,9%). Het aanbod van voorzieningen is breed en veelzijdig. Toeristen brengen veel economische reuring met zich mee doordat ze boodschappen doen, winkelen, gebruik maken van horeca etc. Inwoners en ondernemers in de regio profiteren daar van. Het versterkt het draagvlak voor winkelcentra en voorzieningen.

Het aantal vakanties naar de Veluwe is de afgelopen jaren licht gedaald, terwijl het toerisme wereldwijd toeneemt. Een stad als Amsterdam profiteert bijvoorbeeld enorm van deze groei. Kansen zijn er, maar deze moeten wel gepakt worden. De afgelopen decennia is het gedrag van de vakantieganger en recreant veranderd. De (Noord-) Veluwe concurreert niet alleen met een binnenlands, maar ook met een ruim betaalbaar en beschikbaar buitenlands aanbod. Het digitale zoeken vraagt naar een betere zichtbaarheid en bereikbaarheid van producten. Daarnaast speelt mee dat de kwaliteit van de verblijfsrecreatie in de regio deels gedateerd is en dat het aanbod aan voorzieningen niet altijd aansluit bij de eisen van hedendaagse bezoekers.

Wil de Noord-Veluwe vanuit economisch perspectief ook in de toekomst een aantrekkelijk en gastvrij gebied zijn voor binnenlandse én buitenlandse bezoekers, dan vraagt dat een toegankelijk, eigentijds, concurrerend en voldoende divers aanbod van voorzieningen in een aantrekkelijk landschap.

Doel

Een aantrekkelijk gebied met een sterk toeristisch product.⁵ Hierdoor ontvangt de regio een hoger aantal bezoekers (zowel vakantiegangers als dagrecreanten) en is de gemiddelde verblijfsduur van bezoekers langer. De regio focust op de binnenlandse én buitenlandse toerist en wil het aantal bezoekers laten toenemen met 5%.

Er zijn zes opgaven:

1. Een bijdrage leveren aan de centrale opgave voor de Veluwe.
2. Meer inzet van promotie en marketing van de (Noord-)Veluwe.

⁵ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland'

3. Verbeteren van de kwaliteit en kwantiteit van de verblijfsrecreatie: het gaat om passend aanbod in een aantrekkelijk gebied.
4. Stimuleren van water- en buitenrecreatie (sport en bewegen): het gaat om de kwaliteit van het gebied, waar de mogelijkheden voor buiten recreëren en sportief bezig zijn beter economisch benut kunnen worden.⁶
5. Vergroten aantrekkelijkheid van binnensteden: zij trekken veel toeristen naar de Noord-Veluwe.
6. Inzetten van cultuur(historie) en erfgoed.

Acties/speerpunten

1. Een belangrijke bijdrage leveren aan de centrale opgave voor de Veluwe

- a. In de Omgevingsvisie heeft de provincie Gelderland een aantal grote gebiedsgerichte opgaven benoemd die van belang zijn voor heel Gelderland. Eén daarvan is de centrale opgave voor de Veluwe: hoe kunnen we de Veluwe in samenhang economisch beter benutten met behoud en verdere versterking van de natuurlijke kwaliteiten? Vooral het versterken van recreatie en toerisme en de landschappelijke kwaliteit van het gebied is daarbij van belang. De Noord-Veluwe wil (in samenwerking met provincie en andere regio's) een belangrijke bijdrage leveren aan deze opgave.

2. Meer inzet van promotie en marketing van de (Noord-)Veluwe

- b. De (Noord-)Veluwe meer en nadrukkelijker op de kaart zetten als aantrekkelijk gebied door inzet van promotie en marketing. Hierbij zorgen voor een herkenbare uitstraling. Daarnaast verbeteren van de regionale samenwerking en afstemming wat betreft aanbod (bijvoorbeeld door middel van arrangementen, evenementen, verwijzing naar andere voorzieningen in de regio).⁷

3. Verbeteren verblijfsrecreatie

- c. Ondernemers stimuleren samen te werken in de ontwikkeling van marktgerichte producten en arrangementen. De overheid ondersteunt initiatieven en faciliteert deze waar mogelijk. Onnodige regelgeving wordt afgeschaft.⁸
- d. Vitale Vakantieparken: gezamenlijke inzet van ondernemers en overheid voor een betere kwaliteit van de verblijfsrecreatie, o.a. door nieuwe economische kansen door sanering of transformatie en het oprichten van een fonds voor sanerings- en transformatiemogelijkheden en/of kwaliteitsverbetering.⁹

4. Stimuleren water- en buitenrecreatie (sport en bewegen)¹⁰

- e. Excellente routes realiseren voor onder meer voor wandelen, fietsen, varen en paardrijden (met name als verbinding tussen de verschillende aantrekkelijke Natura2000 gebieden). Deze zijn aantrekkelijk voor sporter en recreant en zowel in het landschap als digitaal vindbaar. Slimme combinaties, ook voor onderhoud, leveren economische meerwaarde.¹¹

⁶ Omgevingsvisie Gelderland pagina 19-20 en 74-79.

⁷ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 6.

⁸ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74.

⁹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74-76; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 6.

¹⁰ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 9-10.

¹¹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74 en 77-78; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 6.

- f. De Noord-Veluwe wordt dé fietsregio van Nederland (zie verder opgave 3 onder e).¹²
- Mogelijkheden voor 'anders' fietsen bieden (o.a. verhuur duofietsen, voldoende oplaadpunten voor elektrisch fietsen).
 - Mogelijkheden voor andere fietsdisciplines bieden (o.a. wielrennen, fietscross, ATB en dirtbike).¹³
 - Uitstekende ontsluiting van recreatiegebieden en publiekstrekkers.
 - Fietsroutes koppelen met kunst en cultuur.
- g. Versterken watersport.¹⁴
- a. Watersport ontwikkelen en verbinden met de Veluwe.
 - b. De Coöperatie Gastvrije Randmeren werkt aan onderhoud, marketing en promotie van de Randmeren.
 - c. Recreatief aantrekkelijk Apeldoorns Kanaal en omgeving.
 - d. Ondernemers ontwikkelen een aantrekkelijk recreatief aanbod gerelateerd aan de watersport.¹⁵
- h. Ruimte bieden voor bedrijven die zich specifiek richten op de (Noord-) Veluwe als belangrijk gebied voor bedrijvigheid op het gebied van buitenrecreatie en -sport.¹⁶
- i. Ondernemers, overheid en terrein beherende organisaties vormen een netwerk waarbinnen samen wordt bepaald hoe de sterke kanten van de Noord-Veluwe als buitensport- en recreatiegebied economisch benut worden, maar ook behouden blijven.¹⁷
5. *Vergroten van de aantrekkelijkheid van binnensteden en toeristische dorpen*
- j. De aantrekkelijkheid van de oude binnensteden en toeristische dorpen vergroten. Hierbij zorgen voor verbinding met de bossen, het water en de verblijfsrecreatie van de Noord-Veluwe.
6. *Inzetten van cultuur(historie) en erfgoed*
- k. Cultuur(historie) en erfgoed vermarkten voor vrijetijdseconomie en initiatieven op dit gebied ondersteunen en faciliteren.¹⁸ De Hanzesteden Elburg, Harderwijk en Hattem spelen hierbij een belangrijke rol. Het merk Hanze heeft grote economische potentie. In 2017 vinden de internationale hanzedagen plaats in Kampen, wat een uitstraling zal hebben naar de regio. De kansen op het gebied van Hanze voor de Noord-Veluwe zullen sterker worden uitgenut (verbinding en promotie). Daarnaast gaat het ook om historische routes en bos en natuur van het Veluwemassief.

¹² Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 7.

¹³ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 19-20 en 105.

¹⁴ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 6.

¹⁵ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74 en 78-79.

¹⁶ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74.

¹⁷ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74.

¹⁸ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 74 en 77; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 8-9.

Partners

- Terreinbeheerders (waaronder Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Geldersch Landschap en Kasteelen, particuliere eigenaren)
- Ondernemers
- Coöperatie Gastvrije Randmeren
- RECRON
- VeBON
- ANWB
- Gelders Genootschap
- Culturele instellingen in de regio

CONCEPT

Opgave 2 – Vitaliseren buitengebied

Context

De landbouw heeft een grote rol gespeeld bij de totstandkoming van het Noord-Veluwse landschap en de agrarische sector heeft jarenlang de economische en sociale basis van het gebied gevormd. Ook voor de biodiversiteit is de landbouw van groot belang. Juist in overgangszones tussen agrarische grond, landschapselementen en natuurgebieden komt een grote variatie aan planten en dieren voor.

De landbouw is een belangrijke grondgebruiker in de regio en beeldbepalend voor de uitstraling van het gebied. Bijna 40% van het totale oppervlakte aan grond is agrarische grond. Van de beroepsbevolking werkt 2,6% in de landbouw en in de regio zijn er ruim 1000 agrarische bedrijven. Van oudsher kent het gebied veel gemengde bedrijven, dit is in de loop van de jaren teruggelopen. In de open gebieden is voornamelijk grondgebonden landbouw te vinden. Daarnaast is er in de regio intensieve veehouderij.

De agrarische sector is in beweging. De agrarische bedrijfscomplexen zijn in de loop van de tijd steeds groter geworden. Tegelijk is de werkgelegenheid de afgelopen jaren afgenomen. Het Noord-Veluwse buitengebied kent veel (voormalige) agrarische bebouwing. Steeds meer boeren stoppen met hun bedrijfsvoering, waardoor grote oppervlaktes aan gebouwen, schuren en percelen vrijkomen.

De leefbaarheid in kleine dorpen en gemeenschappen staat onder druk, met name door demografische ontwikkelingen als krimp, vergrijzing en ontgroening. De fysieke omgeving sluit niet altijd aan bij de wensen en behoeften van bewoners.

In delen van het buitengebied is herinrichting of transformatie noodzakelijk. Voorwaarden hierbij zijn blijvend beheer van het landschap, passende nieuwe (economische) impulsen en een adequaat woning- en voorzieningenaanbod.

Doel

Een vitaal buitengebied met een sterke landbouw in combinatie met nieuwe functies om het voorzieningenniveau, de werkgelegenheid en de sociale verbondenheid in het buitengebied en kleine kernen te behouden. Er zijn drie opgaven:

1. Transformeren, innoveren en functieverandering van de agrarische sector.¹⁹
2. Stimuleren van nieuwe (economische) impulsen.²⁰
3. Behouden en versterken van de leefbaarheid in kleine dorpen en gemeenschappen.²¹

Acties/speerpunten

1. *Transformeren, innoveren en functieverandering van de agrarische sector*

¹⁹ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4.

²⁰ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 29-32, 80-91, 101, 105, 116-118; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4.

²¹ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5 en 9.

- a. Een sterke agrarische sector stimuleren met een mix van schaalvergroting, biologische landbouw en een menging van functies. Bedrijven die voldoen aan eisen op het vlak van dier- en volksgezondheid, milieu, dierenwelzijn, ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpasbaarheid kunnen rekenen op maatschappelijk draagvlak en verdienen ruimte en mogelijkheden.²²
- b. Specifieke delen van het buitengebied transformeren, zoals het eendengebied bij Harderwijk en Ermelo, waar (naast moderne kalverhouderijbedrijven) veel verouderde bedrijven zitten, waardoor het gebied een verpauperde indruk maakt.

2. Stimuleren nieuwe (economische) impulsen

- c. Nieuwe (economische) impulsen voor de herinrichting van het buitengebied stimuleren en faciliteren. Hierbij kijken naar de mogelijkheden om agrarische grond terug te geven aan de natuur.²³ Maar ook ruimte maken voor een mix van functies die het gebied versterken. Dit kunnen functies zijn op het gebied van wonen, werken, recreatie en toerisme (bijvoorbeeld een groot bungalowpark) en welzijn.²⁴
- d. Ruimte bieden voor verdere ontwikkeling van bestaande kleinschalige bedrijvigheid en nieuwe kleinschalige buiteninitiatieven voor passende bedrijvigheid stimuleren (bijvoorbeeld groenbedrijven, kleinschalige buitenopslag in het groen, huisgebonden ondernemerschap). Daarnaast ruimte maken voor verdere verbreding van bedrijvigheid binnen de grote oppervlakten aan agrarische schuren die al zijn vrijgekomen of leeg komen te staan.²⁵

3. Behouden en versterken leefbaarheid in kleine dorpen en gemeenschappen

- e. Flexibel en vraaggericht (ver)bouwen van woningen en het op peil houden van het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid van voorzieningen. Door heldere keuzes te maken en door concentratie ontstaat een geheel waarbij verschillende voorzieningen elkaar kunnen versterken.²⁶
- f. Breedband in het buitengebied realiseren. Agrarische ondernemers, niet-agrarische ondernemers, de verblijfsrecreatie en bewoners in het buitengebied dienen voor werk, onderwijs, zorg, privé en ontspanning voorzien te zijn van snelle en toekomstbestendige verbindingen voor internet, televisie en telefonie.²⁷
- g. Initiatieven en creatieve oplossingen van burgers en maatschappelijke organisaties gericht op zorg voor en omzien naar elkaar stimuleren en faciliteren. Technische innovaties kunnen dit ondersteunen (zie verder opgave 3 onder I).²⁸

Partners

- Ondernemers (agrarisch en niet-agrarisch)
- Bewoners buitengebied
- Stichting Breedband Noord-Veluwe

²² Omgevingsvisie Gelderland, pagina 80-88, 116-117; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', 5.

²³ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

²⁴ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 80-88; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

²⁵ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

²⁶ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

²⁷ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

²⁸ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 5.

Opgave 3 – Verbeteren economische infrastructuur

Context

De Noord-Veluwe heeft een cultuur en identiteit die gekenmerkt wordt door 'doeners' en 'harde werkers' met een goed arbeidsethos. Er is een sterke werkgelegenheid. De regio ligt als een scharnierpunt in een gebied met de economisch sterke regio's Amersfoort, Zwolle, Lelystad en Apeldoorn. De A28, een belangrijke transport- en vervoersas tussen de Randstad en het noordoosten van Nederland, loopt dwars door het gebied. Daarnaast zijn er goede verbindingen over spoor (verbinding Amersfoort-Zwolle) en water (Veluwerandmeren en de IJssel). De gunstige geografische ligging maakt de Noord-Veluwe tot een aantrekkelijk vestigingsgebied voor bedrijven en blijkt ook uit analyses naar ruimtelijk-economische ontwikkelingen in Nederland.

Op de jaarlijks gepubliceerde ranglijst 'Economische prestaties' van 46 regio's (weekblad Elsevier/bureau Louter) is de regio Noord-Veluwe gestegen van plaats 36 in 2000 naar plaats 18 in 2015. In de ranglijst van gemeenten neemt Harderwijk positie 22 in en scoort ook Ermelo bovengemiddeld.

De werkgelegenheid in de regio is gevarieerd. De gezondheidszorg, groot- en detailhandel, industrie, bouwnijverheid, defensie en de vrijetijdseconomie zijn belangrijke sectoren. Sterk ondervertegenwoordigd zijn de kennisintensieve sectoren (high-tech en research, software en informatie gerelateerde bedrijven).

De Noord-Veluwse beroepsbevolking is gemiddeld lager opgeleid dan in de rest van het land, maar de laatste jaren is de regio bezig met een inhaalslag. Ook het gemiddeld gevraagde opleidingsniveau bij bedrijven neemt toe.

De werkloosheid ligt onder het nationaal gemiddelde, maar is de afgelopen jaren snel opgelopen. Deze sterke stijging is te verklaren door de conjunctuurgevoeligheid van een deel van de bedrijvigheid in de regio. Tijdens de recessie zijn er flinke klappen gevallen in sectoren die op de Noord-Veluwe belangrijk zijn: de bouw, industrie, transport/distributie en vanwege de bezuinigingen ook de zorg en defensie. Achter de daling van de werkgelegenheid zit ook een belangrijke structurele component: in de bouw en de zorg wordt het niet meer zoals het was.

Door deze ontwikkelingen wordt de economische ontwikkeling van de regio beperkt en is de regionale arbeidsmarkt kwetsbaar. De economische infra moet worden verbeterd, waarbij zowel gekeken moet worden naar mogelijkheden om bestaande problemen op te lossen als ook naar nieuwe kansen en mogelijkheden om de regionale economie een impuls te geven.

Doel

Een verbeterde economische infrastructuur die als basis kan dienen voor economische ontwikkeling en behoud van de werkgelegenheid. Gestreefd wordt naar (het behouden van) sterke sectoren binnen de regio met voldoende diversiteit, aansluiting bij kansrijke ontwikkelingen en bewegingen buiten de regio en het bevorderen van werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt.²⁹ De Diamant van Midden-Nederland, een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid waarbij ondernemers het voortouw nemen, is hierin een goed initiatief.

²⁹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 19-20, 45-46, 49, 56-57, 93-95, 97.

Er zijn vier opgaven:

1. Het verbeteren van de bereikbaarheid.³⁰
2. Het verbeteren van het vestigingsklimaat.³¹
3. Het verhogen van het arbeidspotentieel.
4. De transformatie van zorgterreinen.

Acties/speerpunten

1. Verbeteren van de bereikbaarheid

- a. Verbeteren van de doorstroming op de intensief gebruikte vervoersas A28 tussen Zwolle en Amersfoort. Hiervoor zijn de gegevens van de monitoring van de verkeersontwikkeling van belang, evenals een lobby voor verbreding naar twee keer drie rijstroken.
- b. Betere en snellere verbindingen met Lelystad Airport realiseren. De beoogde uitbreiding van Lelystad Airport biedt de Noord-Veluwe kansen om in te spelen op deze ontwikkeling. Dit vraagt om robuuste en diverse verbindingen tussen de Noord-Veluwe en Flevoland/ Lelystad Airport, waaronder hoogwaardig openbaar vervoer (lightrail, snelle busverbinding).³²
- c. Een intercitystop in Harderwijk realiseren. De spoorlijn Zwolle-Amersfoort is van belang voor (met name hogeropgeleide) inwoners uit de regio die verder van huis werken in de Randstad of het noorden van het land en daarnaast voor recreanten en toeristen. De intercityverbinding binnen de regio met een stop in Harderwijk vormt een aantrekkelijk alternatief voor Noord-Veluwse inwoners die nu nog met de auto reizen via de A28 en maakt de regio aantrekkelijker als woongebied voor forensen.³³
- d. Gezamenlijk optrekken om te komen tot invoering van de Randstadrail (frequenter, snellere spoorverbinding) om de regio Noord-Veluwe beter te verbinden met Amersfoort en de Randstad.³⁴
- e. De Noord-Veluwe wordt dé fietsregio van Nederland (zie ook opgave 1 onder f).³⁵
 - Realisatie van een fietssnelroute tussen Zwolle en Amersfoort voor woon-werkverkeer en scholieren. Deze snelfietsroute wordt ingebed in het regionale fietsnetwerk.³⁶
 - Fietspaden geschikt maken voor divers gebruik (o.a. door verbreding t.b.v. gebruik door andere doelgroepen / type fietsen).
 - Voldoende oplaadpunten voor elektrisch fietsen realiseren.

2. Verbeteren van het vestigingsklimaat

- f. Een betere profilering van en meer samenwerking tussen de bedrijventerreinen in de regio. Hierbij aandacht voor starters, groeiers, verplaatsers en vestigers.

³⁰ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland' pagina 6.

³¹ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 7.

³² Omgevingsvisie Gelderland, pagina 97.

³³ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 97; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 6.

³⁴ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 97.

³⁵ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 7.

³⁶ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 94 en 97.

Verder de mogelijkheden inventariseren om verkoop en acquisitie in één bureau te bundelen.

- g. Een Regionaal Overslag Centrum van Goederen in Harderwijk ontwikkelen. Dit bevordert het goederenvervoer over water. Er wordt in 2016 een lobby gestart om het knelpunt bij de sluizen bij Nijkerk (sluizen verbreden, vaargeul verdiepen) op te lossen.³⁷
- h. Verbeteren van de ontsluiting van regionaal bedrijventerrein H2O, dat in de sector transport en logistiek een bovenregionale functie heeft. Voor de economische ontwikkeling van de regio is een betere aansluiting van H2O op de transportassen A28 en A50 noodzakelijk. De aansluiting is in 2018 gerealiseerd.³⁸
- i. De leefbaarheid van binnensteden en dorpscentra versterken. Leegstand van winkelpanden dwingt tot herbezinning van de functie en werking van binnensteden en dorpscentra. Een omslag van de oude economie naar een nieuwe (internet) georiënteerde economie is van levensbelang voor de werking van bestaande winkelcentra.³⁹
 - Benutten mogelijkheden voor herstructurering en bundeling.
 - Het verruimen van regelgeving voor het gebruik van winkelpanden.
 - Inzet voor het ontwikkelen van een internetportal van Noord-Veluwse bedrijven om meer klanten te trekken van binnen en buiten de regio.

3. *Verhogen van het arbeidspotentieel*

- j. Verder verhogen van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking, door een betere koppeling van onderwijs en bedrijven (zoals stages, leerwerkplaatsen, docentstages en vakdocenten die lesgeven op het MBO) en meer aandacht voor scholing van personeel. De regio wil de kennis die aanwezig is behouden en bundelt hiervoor de krachten.⁴⁰
- k. Het kennisniveau van bestaande bedrijven verhogen en nieuwe kennisintensieve bedrijven aantrekken, om zo hoger opgeleiden aan te trekken die in de regio komen werken (en wonen).
- l. Versterken van het innovatievermogen van bedrijven in samenhang met participatie, waardoor zorgbehoevenden langer zelfstandig kunnen blijven wonen en leven. Hierbij kan gedacht worden aan praktische toepassingen van robots en de integratie van technologie en diensten, ten behoeve van een betere kwaliteit van wonen en leven. Ondernemers en onderwijs moeten hierbij worden gestimuleerd en gefaciliteerd.⁴¹

4. *Transformatie van zorgterreinen*

- m. In samenwerking met zorgaanbieders een masterplan opstellen voor de transformatie van zorgterreinen. Er zijn op de Noord-Veluwe relatief veel grote zorgaanbieders met grote terreinen en/of vastgoed bezit. Door de forse krimp in de verblijfszorg ontstaat hier de komende jaren een vastgoedprobleem. Bezien

³⁷ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 54.

³⁸ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 51-52.

³⁹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 47-48; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4.

⁴⁰ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 7.

⁴¹ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 7.

moet worden welke alternatieve functies mogelijk zijn voor deze terreinen. De behoefte aan huisvesting voor sociaal kwetsbare groepen, arbeidsmigranten en starters wordt daarbij meegenomen.

Partners

- Ondernemers (o.a. De Diamant van Midden-Nederland)
- Zorgaanbieders
- Onderwijs

CONCEPT

Opgave 4 – Stimuleren klimaatneutrale regio

Context

De Noord-Veluwe wordt gekenmerkt door rust, ruimte, prachtige natuur en landschappen en een rijke cultuurhistorie. De regio scoort hoog op leefbaarheid, mede dankzij de hoge landschappelijke kwaliteiten, het sociale profiel en het goede woonklimaat. Voor de regio is behoud van deze kwaliteiten van groot belang en de wil om samen verder te werken aan een duurzame en vitale Noord-Veluwe is groot.

Routekaart klimaatneutraal in 2050

De regiogemeenten hebben in het verleden al de nodige activiteiten ondernomen als het gaat om energiebesparing en duurzame energieopwekking. Zo hebben gemeenten hun eigendommen energiezuiniger gemaakt, zijn inwoners aan de slag gegaan met isolatie en het zelf opwekken van stroom en investeren bedrijven in het energiezuiniger maken van hun productieprocessen.

Onderzoek uit 2014 naar de regionale energiebehoefte en het duurzame aanbod laat zien dat er nog een flinke opgave ligt. In 2015 is met gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties in een gezamenlijk traject een routekaart opgesteld, met ontwikkelingen en concrete activiteiten die nodig zijn om de regionale energievoorziening in 2050 klimaatneutraal te hebben. Deze afspraak is ook via het landelijk energieakkoord bekrachtigd en sluit aan bij de doelstelling van het Gelders Energie Akkoord. Voor de periode tot 2020 hebben partijen acties benoemd die moeten leiden tot minder energieverbruik en het stimuleren van de opwekking van duurzame energie in de regio.⁴²

Vergroening van de Noord-Veluwe economie

De economische groei van de regio loopt gevaar als niet zuiniger wordt omgesprongen met grondstoffen en als niet wordt voorkomen dat natuur en klimaat verder worden aangetast. Vergroening van de economie is noodzakelijk. Bedrijven en sectoren die nu nog sterk zijn maar niet groen, moeten een omslag naar vergroening maken. De thema's biobased economy en duurzaam gebouwde omgeving zijn kansrijk in de overgang naar een groenere economie. Vanzelfsprekend moeten bedrijven en sectoren die nu al groen en concurrerend zijn hun positie behouden. Dat gaat niet vanzelf. Succesvol groen innovatiebeleid is essentieel voor groene groei en draait om ondernemerschap, kennisinvesteringen, de verspreiding van kennis en het vermarkten daarvan. Het is een samenspel tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid. Nu investeren in innovatie en een groene groeistrategie, betaalt zich in de toekomst dubbel en dwars terug. Grondstoffentekorten (door overconsumptie en bevolkingsgroei in de nabije toekomst) dwingen ons tot verandering: van lineair naar circulair denken en doen. De circulaire economie is een economisch systeem dat gericht is op maximaal hergebruik van producten en grondstoffen, waarbij waardevernietiging wordt geminimaliseerd. Kortom van verbruik naar gebruik en van lineaire naar circulaire processen.

Er ontstaan in de samenleving steeds meer initiatieven op het gebied van groene innovatie. De regio Noord-Veluwe zet zich in om deze initiatiefnemers te begeleiden en te faciliteren. Gemeenten, onderwijs/onderzoek en ondernemers hebben de afgelopen jaren in het Innovatiecentrum Groene Economie Noord-Veluwe (IGEV) samen gewerkt

⁴² Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-5.

aan het vergroenen van de regionale economie. Sinds de start van IGEV is er veel werk verzet. Er zijn nieuwe samenwerkingsverbanden opgezet, innovatietrajecten zijn gestart, investeringsprojecten zijn ontwikkeld en tijdens diverse netwerkevents hebben mensen en organisaties kennis opgedaan en contacten gelegd. Toch moet er nog veel gebeuren om daadwerkelijk te komen tot een groene economie. De ambities zijn hoog en de praktijk is soms weerbarstig, waardoor (innovatieve) projecten vaak een lange doorlooptijd hebben. De regio Noord-Veluwe wil de gegroeide bekendheid en effectiviteit van IGEV vasthouden en verder uitbouwen de komende jaren.⁴³

Doel

Versnelling van de transitie naar een duurzame energiehuishouding, het gebruik van groene grondstoffen in combinatie met het stimuleren van een circulaire economie, verbetering van de concurrentiepositie en stimulering van de lokale werkgelegenheid.⁴⁴ Overheid en ondernemers hebben hierbij een belangrijke stimulerende en initiërende rol. Samenwerking binnen de 30's en met burgers is noodzakelijk.

Er zijn twee opgaven:

1. Uitvoeren acties beschreven in regionale routekaart (op weg naar een klimaatneutrale energievoorziening in 2050).
2. Vergroening van de Noord-Veluwe.

Acties/speerpunten

1. Uitvoeren acties regionale routekaart

- a. Meer inzet van op de Veluwe opgewekte energie, waardoor de regio minder aangewezen is op fossiele brandstoffen. Daarnaast investeren we meer in het energiezuinig wonen, werken, recreëren en verplaatsen op de Veluwe, waardoor de energierekening van het gebied lager is. De Noord-Veluwse gemeenten maken het voor ondernemers en inwoners aantrekkelijk om te investeren in duurzaamheid. In 2020 gebruiken we op de Noord-Veluwe 20% minder energie dan in 2010 en wekken we 14% duurzame energie op.⁴⁵
- b. Op basis van de duurzame energiepotentiekaart van de Noord-Veluwe worden grootschalige duurzame energieprojecten ruimtelijk/planologisch mogelijk gemaakt en vastgelegd.⁴⁶

2. Vergroening van de Noord-Veluwe (met IGEV als een belangrijk en succesvol gebleken middel)

- c. Duurzame energie projecten professioneel ondersteunen in de ontwikkelfase, met het leveren van kennis (o.a. van haalbaarheidsonderzoek, businessplan, projectontwikkeling) en financiering. De ondersteuning vanuit IGEV richt zich op projecten die maatschappelijk wenselijk en in principe rendabel zijn maar toch niet autonoom door de markt worden gerealiseerd. Het gaat hierbij om projecten als het energieneutraal maken van bestaande woningen, biogashub Noord-Veluwe,

⁴³ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-5.

⁴⁴ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 61-73; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-5.

⁴⁵ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 61-63, 65-66, 68-73; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-7.

⁴⁶ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 65.

energie- en grondstoffenfabriek Lorentz en toepassing van zonne-energiesystemen op daken van bedrijven, sportaccommodaties e.d.⁴⁷

- d. Innovaties en start-up-bedrijvigheid ondersteunen op vlak van benutting van biomassa voor groene grondstoffen en energie, duurzame agroproductie en het sluiten van ketens. Biohub uiresten, mestvergistings- en digestaatopwerkingsconcept en productie van biotransportbrandstof zijn hiervan enkele concrete voorbeelden. IGEV helpt ondernemers bij het identificeren van kansen en de vertaling naar projecten en businessmodellen, het vinden van de juiste partners en financiering, zowel regionaal als (inter)nationaal.⁴⁸
- e. Het faciliteren van netwerkontwikkeling en kenniscirculatie door het organiseren van netwerkevents, thematische kenniskringen en online samenwerking. De werelden van ondernemers, onderzoek/onderwijs en overheid bij elkaar brengen, waarbij ontmoeting, inspiratie en het delen van kennis en ervaring centraal staan.⁴⁹ Met als doel meer duurzame initiatieven en bedrijvigheid. Partijen die hierbij een rol kunnen spelen: IGEV, GreenTechAlliances/St. KiEMT, Platform Veluwe Duurzaam, hogeschool CAH Vilentum, ondernemers (De Diamant van Midden-Nederland) en andere stakeholders (zoals Stadslab).
- f. Zichtbare projecten, met grote economische en maatschappelijke potentie, initiëren en ontwikkelen waarop de Noord-Veluwe nu en in de toekomst trots kan zijn.⁵⁰

Partners

- Onderwijs/onderzoek
- Ondernemers
- Andere stakeholders

⁴⁷ Coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-5.

⁴⁸ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 61-63, 65, 73; coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland', pagina 4-5.

⁴⁹ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 61.

⁵⁰ Omgevingsvisie Gelderland, pagina 61.